

(Данас, 03.01.2009)

Како је почело, добро је што се 2008. није завршила горе. Како је могло, далеко је од доброга. Ако је тачно да најгоре тек долази, нема друге него стиснути зубе и сетити се деведесетих. Старијима ће то можда пасти мало лакше него млађима. Није им први пут.

Млађи су таман навикли да понешто имају. Сад ваља навикавати на немаштину. Као и у свим ружним временима, мало ће бити оних који ће се одрећи летовања у иностранству или скупих провода. Такви имају и за данас и за сутра. Невоља прво погађа најбеспомоћније.

Комунизам је био успостављен управо ради таквих. Држава је постала мајка презренима и сужњима које је морила глад. Бринула је о свему што следује радном народу. Што је бивала штедрије руке, народ јој је бивао оданији и размаженији. Није марио за слободу говора, слободу штампе, људска права и сличне изуме доконог богатијег света. Није марио ни за комунизам, али није имао ништа против њега. И кад се видело да је с тим поретком готово, Србија није била спремна да се суочи са стварношћу. Ухватила се за Милошевића у нади да ће он зауставити распад старог света. Волела га је док је делио, иако је поклањао туђе. Касније је ваљао зато што није узимао, што је отписивао дугове, допуштао да се људи довијају мимо закона.

Већина је замишљала демократију као нешто боље од деведесетих и правичније од комунизма. Сви ће имати посао. Сви ће имати више него раније. Добијаће станове, бесплатно ће школовати децу, возиће нова кола, путоваће без виза. Живеће као нормалан свет... Нова 2001. дочекана је као почетак новог доба. Кад тамо... Демократија је ускоро показала своје мрко наличје. Највише је огрејала оне који су се догурали ближе ватри. Остали су умиривани ситним даровима и уљуљкивани обећањима да ће приватни власници промишљеније газдовати бившом друштвеном

имовином. Распродато је све што је вредело. Србија се без опирања покорила новим господарима. Да би народу било лакше, они су се прикрили иза звучних светских имена. Да не би имали превише посла с државом, седишта својих фирми сместили су на сигурнија места. Далеко од ње. Када препродавац шверцованог бензина за десет година постане угледник првог реда, добија се класа која данас влада из сенке. Отуд водећи пословни ликови ове земље делују тако паланачки у поређењу са светском господом. Богатство се може стећи свакојачко. Отменост и господство стичу се поколењима.

Првобитно гомилање богатства у Србији вероватно није било нежније ни у последњој четвртини претпрошлог века. Ко је имао, дало му се. Како дошло, тако отишло. Нешто у ратовима, нешто у прерасподели после њих. Остатак су протраћили незахвални потомци. Отуд је овде тешко пронаћи сеоску бакалницу или адвокатску канцеларију која траје дуже од две генерације. У такозваним досадним земљама фирме с породичним грбом памте и по десет поколења предака.

У Србији већину и данас чине они који нису научили да је боље упецати рибу него чекати да се она добије. Демократија је научила људе једино толико да је свој своме највећи душманин. Не верује се политичарима. Не верује се судијама и лекарима. Црква и војска, којима се због нечега веровало, доказују да су и оне одавде. Иако редовно гласа и неуморно бистри политику, обичан човек је далеко од онога из Кардељевих књига: да буде ковач сопствене среће. Да има одговорну државу, непрестано би га учила како да буде одговоран. И према себи и према њој. Уместо тога, она му се умиљавала док је имала чиме. У деветој години демократије нема више ничега на продају. Да је била одговорна, демократија би пазила коме шта продаје и како тај газдује купљеним. И разумно би трошила оно што је добила. Продато је продато, зарада је потрошена на одржавање мира у кући. Сад је тај мир на највећем искушењу. Колико год обесправљених долазило пред Владу, она нема чиме да их утеши. Искуство учи да ће она више бринути о судбини десетак најмоћнијих компанија него о јадима запослених у њима, о запосленима који не примају плату и незапосленима.

Судећи по новогодишњим новинама и емисијама, једини успешни људи у Србији су врхунски спортисти. Чавић и тенисери су узор хиљадама младих. Успешни физичари, математичари или инжењери нису у моди. Ући у светски врх тешко је и у спорту и у науци. Спортисту који савлада препреке на домаћем терену очекује стално доказивање напољу. Најистрајнији се пробију и прославе. Препреке које стоје пред младим агрономом или хемичаром теже су савладиве. Сваког може да заустави завидни колега, шеф катедре или неки чиновник у министарству. Демократија више мари за тенисере, кошаркаше или фудбалере.

Последње децембарске недеље увече путнички воз из Новог Сада за Београд имао је један вагон. За Суботицу - такође. Хоће ли кроз годину дана ићи локомотива без вагона или ће путници гурати тај један вагон?

Лоше је и осталом свету, рећи ће оптимисти. Туђ терет не олакшава властито бремене. Да су истрошене пруге по којима локомотива вуче један вагон једино што Србију чини изузетном, било би лакше замислити докле ће она стићи 2009.